

EGYENLŐSÉG.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V. kerület, fürdő-utca 4. sz.,
a hova minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

BOGDÁNYI MÓR.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve 8 frt

Félévre 4 »

Negyedévre 2 »

Egyes szám ára 16 kr.

Az Egyenlőség megjelenik minden vasárnap.

Értesítés.

Azon t. előfizetők számára, kiknek előfizetésük e hó elején lejárt, **lapunk mai számához postautalványokat melléeltünk.** Kérjük a t. előfizetőket megrendeléseiket mielőbb megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Lapunk előfizetési ára:

egész évre 8 frt.

fél évre 4 »

negyed évre 2 »

Az előfizetési pénzek a kiadóhivatalba (V. fürdőutca 4. sz.) küldendők.

A kiadóhivatal.

Kik csinálták?

Mikor Istóczy legelőször megszenteltelenítette a magyar parlament csarnokát az ő véres hőbortjainak feltalálásával, honatyáink pártkülönbség nélkül nagy bölcsen nevétek, a sajtó egyhangulag elítélte s a nagy közönség érdekes ostobaság gyanánt fogadta az antisemitismus e tévtanait.

Azóta nagy változás történt. Nem Istóczy változott. Elvei és tanai még mai nap is a szerepelni vágyó agyduh rémszüleményei; hanem a társadalom változott, az a társadalom, mely vezéregyéniségeit elveszté, az a társadalom, mely hűtlen lett dicső tradícióihoz, mely megtagadta nagy alakjainak emlékét, a mely megengedte, hogy a szájhősök éktelen lármája elnémitsa a hazafiasügy bajnokainak atyai intéseit és a mely Istóczy, Simonyi Iván és Verhovay erkölcsbiráskodását elfogadta és tétlenül nézte a ripókok zsarnokoskodását a közélet minden nyilvánulása fölött.

Legelőször a sajtóban merültek fel az erkölcsi hanyatlás ama tünetei, melyek a politikai éretlenség henczegő nyegleségének készítették elő a talajt. Nem a hazafiság, sem az irodalmi érdekek állapították meg többé a lapok irányát, hanem a spekuláció üzérzselleme, mely a hazafiságból és az irodalomból kenyérkeresetet csinál.

A sajtó elkorcsosulása a közerkölcsök hanyatlásával karöltve jár. Az Istóczy és Verhovay által inaugurált irodalmi vadság egyik fő okozója mai szomorú társadalmi állapotainknak.

A Tizenkét röpirat és a Függetlenség által büntetlenül üzött rágalmozások a ritualis bűnpert szülték és a t.-eszlári jogtiprások a zalamegyei rablásokat nemzették.

Az antisemita sajtó felbátorította a gázságot és megfélemlítette a tisztességes embereket.

Ez történik jelenleg és nem tudni meddig fog tartani a szennyes toll e rendbontó rakonczatlansága.

Meg kell fékezni a sajtó szabadságával ilyen rútul visszaélő tollasok vakmerőségét. Ma a magyar zsidóság ellen bujtogatnak és mikor kitombolták magukat, egy másik telekezet vagy társadalmi osztály ellen intézik merényleteiket.

A zshivány nem keresi kié az értéktárgy, hanem ott rabolja, a hol találja.

Ezt bizonyítják a zalamegyei események, midőn a fosztogató csőcselék Istóczy nevének éltetése mellett nemzsidó vagyont is megtámadott, keresztény házakat is felgyújtott.

Vajha okulnának belőle, kiknek veszteni valójuk van ez országban.

Az antisemitismus sem politikai sem társadalmi elv, hanem a kabátos szegénylegények ürügye a rablásra és fosztogatásra. Van e hazában egy csomó gazember, ki hirlapokban, kocsmákban és gyülekezetekben hirdeti az antisemitismust kenyérkeresetből. Leitatja a parasztot, hogy vakon kövesse őt a zsidó boltig. Ott rablásra vezényli a felizgatott népet, és midőn ez zsákmánnyal megrakva távozik, az antisemita vezér kiragadja kezéből és elillan, hogy az igazság megtorló karja ne érje.

Ezt is bizonyítják a zalamegyei események. Vajha okulnának belőle, kiknek veszteni valójuk van ez országban.

A kormányra nagy feladat vár. Egyrészt a rabló támadások ismétlését a legnagyobb erélylyel megakadályozni és a bujtogatókat elfogatni. A siker mind a két esetben a hatóságok jóakaratótól függ. Az eddigi tapasztalatok, fájdalom, nem kelthetnek nagyon sok bizalmat. Számos községben hetekkel előbb kezdődtek a rablásra való előmunkálatok. A fővárosból és a külföldről érkezett néplázítók jártak keltek a vidéken, hogy a talajt előkészítsék a nélkül, hogy a hatóságok a mozgalomról tudomást vettek volna. Sőt azt állítják, hogy a hatósági közegek némelyike a bujtogatókkal pajtáskodott is. E jelenségek a megyei és községi törvényhatósági rendszert elég szomorú világításba helyezik és a kormányt a legnagyobb szigor alkalmazására kötelezik.

Meg kell semmisíteni azt a bandát, mely a polgári békét, egy felekezet nyugalmát, élet és vagyonbiztonságát oly gyalázatosan megingatta.

Magyarország állainóságának oszlopait köröskörül megtámadják. Szomszédaink között nincs egy barátunk, mind vesztünket lesi. S itthon, az ország belsejében is dúl a viszály. A nemzetiségek irigy szemmel ránk pislognak és ránk köszörülnek fogaikat, várva a kedvező alkalmat, hogy megmarjanak. Ilyen válságos időben rossz

kormány politika, mely egyik leghazafiasabb, egyik legszorgalmasabb és vagyonos felekezet ellen irtóháborút enged folytatni. Nemzetünk politikai helyzete jelenleg olyan, hogy minden pillanatban rászorulhat a magyar zsidók hazafiságára, szorgalmára és vagyonára.

Vajha okulnának belőle, kiknek vesztetni valójuk van ez országban.

Kimondhatlanul fáj a magyar zsidóságnak a tapasztalat hogy hazafiságát, szeretetét, ragaszkodását, hűségét és odaadását ilyen durván utasítják vissza és hogy legjobb igyekezeteire, aszszimiláczió törekvéseire a rablás és fosztogatás gyalázatos kitéréseivel válaszolnak. És e fájdalmas érzetet növeli a tény, hogy lelketlen üldözői a magyar néprétegekből támadtak, ama népből, melyet a zsidó magyarok rokonnak, testvérnek tartanak, hogy ez üldözések a Tisza kormány alatt lehetségesek, ama kormány alatt, melynek elnöke évek hosszú során át a szabadelvűség dicső eszméjének fenkölt hirdetője volt és a liberalismus zászlaja alatt tartotta bevonulását a miniszteri palotába.

Valóban csak magyar zsidó hazafiság képes ellentállani ennyi meggyalázásnak, ennyi keserű csalódásnak.

Más telekezetek talán már elvesztették volna a békétűrést; de a magyar zsidóság mai helyzetében is tudja elválasztani a hitvány bujtogatók rablóbandáját a magyar néptől, melynek politikai és társadalmi törekvésével azonosítja magát ezentúl is úgy, minteddig.

Előbb megtelnek a börtönök és örültek házi Istóczy és Verhovay-féle existenciákkal mielőtt a magyar zsidók hazafisága megtörik.

Bogdányi.

A hiba.

Magyarország számos vidéke komoly zavargások színhelye volt. A három év óta rendszeresen és szünet nélkül

üzött izgatásnak más gyümölcse nem is lehetett; a honpolgárok jelentékeny részének élet és vagyon bátorsága fenyegetve van. Fájdalmas látvány az emberiség és hazafiság eszméjétől áthatottaknak, hogy az a máris észszerűtlen izgatások ép azok kör mennek át tettelegességbe, midőn a magyar nemzetnek presztigéje van leginkább megtámadva, midőn a horvát kérdés oly metsző éllel lép fel, midőn a körülünk lévő szláv fajok szervezkednek ellenünk, akkor csinálnak nálunk zsidó heceket, nagy dicsőségére a nemzet elismert toleranciájának.

Az ellenzéki lapok folyton a kormányt vádolják; az ellenzéki lapok szerint főok a nép elszegényedése, a tömeg nyomora, minek oka a kormány lenne; egy némelyikök szerint a kormány és zsidóság, de tévedésök nagy és kifejezéseiket a pártérdeke sugalja. Nálunk tömegnyomort és népelszegényedést emlegetni határos az esztelenséggel. Ki ilyent állit, az a mi viszonyainkat nem ismeri. Vannak nálunk szegényebb megyék a fölvidéken, ezek szegények voltak mindig, ezeket szegényebbé semmiféle kormány vagy zsidó nem teszi, de a jobb talajú megyék lakosságának gazdasági állapota most is ott áll a hol régen, fájdalom, hogy ott áll, hogy ép ezek nem használhatják föl a természet nyújtotta előnyöket, hanem megmaradtak more patrio rendszerök mellett, szemben a modern élet követelményeivel. Az ellenzék e fegyvere elkopott, hívőkre csak a legpészimistább embereknel talál, mert mindenki a ki a magyar nép életét ismeri, meggyőződhetett, hogy a magyar föld népének életmódja számtalanszor jobb mint Európa akármely cultur államában, egyetlen oka látszólagos bajainak nem a kormány vagy a zsidók viselkedésében van, hanem saját indolentiájában. Ez a buta indolentia az, mi most tettelegességben nyilatkozik a zsidók ellen, ez a buta indolentia az, melyhez szólnak napról-napra az izgatók szavai, ez az ő birodalmok.

A magyar paraszt földművelési rendszere alig van valamivel előbb, mint a 40-es években; a magyar iparos vidéken ép a legkonzervatívabb, neki még gyámkodó czéhrendszer az ideálja, még mindig az egyén, a testület, s nem a nagy közönség érdekéből indul ki, számítani, kombinálni rela-

TÁRGZA.

Egyenjogusítás nálunk és máshol.

XXIV.

Nézzünk most szét Skandináviában.

A skandináv országokban igen csekély a zsidó valószínű száma. Dániában mégis kissé nagyobb s a rég szabadelvűségénél fogva már századok óta laknak hitrokonaink. Ott 1880-ban 1969,030 lakos közt azonban még mindig csak 9346 zsidó volt (a többi, 3000 katolikus kivételével mind protestans). Ez a kis szám igaz, hogy nagyobb volt, mikor Dániához még Schleswig-Holstein is hozzátartozott (1864-ig), akkor a dánországi hitsorsosok száma körülbelül 7—8000 levén. A legtöbb ma a fővárosban, Kopenhágában lakik: majdnem 3000 s az ottani község már századok óta igen virágzó s tekintélyes községek vannak még Odense, Aarhuiss, Aalborg, Veile, Randers, Horsens városokban. Persze mindegyik alig 100—150 taggal.

Dánország a zsidók iránt kötelelességeinek lerovásául sok, igen sok más államot előzött meg, már 1814-ben megadta hitsorsosainknak majdnem a teljes egyenjogusítást, kivételével a parlamenti passzív választási jognak, melynek megadása aztán 1849-ben kiegészítette az emancipációt. Nincs is igen ország, hol már e század elején annyi zsidó hitű államhivatalnok fungált volna, mint Tychode, Brahe s Thorwaldsen hazájában, kivéve Hollandiát és Franciaországot. Rendkívül jellemző, hogy bár a mondott betetőzése az egyenjogusításnak még csak harmincznégy éves s bár oly parányi a dán zsidók száma, mégis nem kevesebb, mint öt zsidó hitű parlamenti képviselő (Volkethingmand) szerepelt a dán képviselőházban és pedig igen tekintélyes szerepet játszva. Öt—hatezer zsidóból öt országgyűlési képviselő; ez aztán próbaköve egy nemzet szabadelvű gondolkodásának. E zsidó parlamenti férfiak

nevei: Holm, Reé, Levy, Melchior és Adler. Melchior később állámférfit érdemei miatt államtanácsossá neveztetett ki. Adler (Barneh Dávid) Kopenhágát képviselte a hatvanas években a parlamentben, s akkor mint a Volke-thing pénzügyi referense is működött. Lesz alkalmam ez öt derék férfiról megjelenendő művemben bővebben szólnom. Itt alig tehetek mást, mint csak neveket említeni.

Bármely terén a nyilvános életnek látjuk Dániában hitsorsosainkat, a legtekintélyesebb állásokkal felruházva.

Ime csak kevés példa: A dán felsőbb folyamodású országos törvényszéknél Kopenhágában Simonsen és Heckscher hitrokonunk is fungáltak. A virágzó dán nemzeti bank igazgatója: Levy (már a 60-as években.) Egy másik Dessan nevű zsidó ember, a mi talán még többet mond, a dán országgyűlés (Volkething) titkárja volt 1862-ben, oly állás, melyet más országok nem ismernek ugyan, de melynek tekintélyes voltára könnyen lehet következtetni. A pénzügy-ministerium egyik legelőkelőbb tanácsosa szintén a Levy nevet viseli. Aránylag meglepő sok a zsidó tanárok száma. Már 1883-ban csupán Kopenhágában volt öt (ezek között 4 orvos, és egy az országos műakadémiánál, melynek történetéhez egy Thorwaldsen dicsősége fűződik). Az előbbieket között kiváló hírnek örvendett dr. Ballin professor, továbbá dr. Fried. Egy más hitrokonunk, dr. Hannover nemcsak hogy a kopenhágai egyetem rendes tanára volt már 1860 óta, hanem az ottani egyetemi könyvtár főkönyvtárnoka is. Ott van Melchior tanár a dán országos vakok intézetének nagyérdemű igazgatója. Nem hagyhatjuk említetlenül azt sem, mily kiváló szerepet játszik az a maroknyi kis zsidóság a dán irodalomban is. De van is okuk a dán izraelitáknak testestül-lelkestül dánoknak érezni magukat egy ily derék nemzet ölében. Nevek, mint Hertz a nagy színműíró, Mayer Goldsmidt a kitűnő dán novellista és buzgó zsidó s Brandes György, nemcsak a dán nemzet, hanem egész századunk egyik legnagyobb írója, a 19-ik század irodalmának főáramlatai genialis szerzője, dicsőségére szolgálnak az egész nemzetnek. Persze, hogy mindezek a cze-

tiokba lépni ép úgy nem tud ma, mint nem tudott a czéhek és testületek, vagy jobbágyság fénykorában. Ma is jár-szalag kell neki. Különösen az iparosok ép azok, kik a zsidók ellen a legkegyetlenebbül kikelnek; állítólag a zsidók tették tönkre ha jobban dolgoztak. A zsidók nem tették tönkre őket, hanem túlhaladták és felülmúlták; már a múltban a 67 és megelőzőtt nyoleczvan, száz év alatt a zsidók jelentékenyen behatoltak az ipari életbe, a czéhek tagjai bár nem lehettek, hanem a városi tanácsok külön engedélyezték nekik iparjogokat — pénzért — a zsidók menten minden czéhbéli nyügtől velök született kereskedelmi tapintattal kezdtek működni. Természetes eredménye ennek az lón, hogy a czéh kebelén belől csak a saját érdekeiket szem előtt tartó diaknak rémitő károkat tettek, nem kellett nekik sem csalni sem más törvénytelen eszközökhöz nyulni, hogy boldoguljanak. Bármit is fogjanak reájok az ellenfelek és az ügyetlenség, a közöny küzdelme ez az ügyesség, a koreszme ellen. E tényt pedig oly férfiu emliti, kinek neve már elég garancia a hitelességre, e férfiu az első keresk. miniszter Klauzál Gábor (1844-ben a zsidók emancipációjára melletti beszéd). Míg a magyar iparos ugymond, főleg vidéken nem haladt úgy szólván semmit, addig a modern eszmékhez közeledő, az elnyomott, politikai állapotából kibontakozó zsidók emelik a gazdasági élet értékét és fontosságát. Ezt csupán az indolencia nem akarja elismerni, és azok, kik ezt kiakarják zsákmányolni.

Szégyen, hogy ez államban, hol a 40-es években a zsidók polgárosítása mellett egy Beöthy Ödön, egy Klauzál Gábor, egy b. Eötvös József küzdöttek, ma a 80-as években, tehát alig 40 év múltán egy Istóczy és Onódy sat. küzdenek ép az ellenkezőért — küzdenek azért, hogy a haza határain belől lakókat ismét sánczok válaszsák el, hogy a kormány tegyen oly intézkedéseket, melyek megkötik a szabad mozgást, végre, hogy a lelkiismereti és vallásszabadságot verjék rablánczra.

Nem a rossz természetben, nem a kormányban, nem a zsidókban, hanem a lelketlen izgatókban kell keresni az utóbbi napok szomorú eseményei alapját, a kik büntetlenül szó-

lebritások megérdemelnék a tüzetesebb ismertetést, de megint csak „máshol«-ra kell utalnom. A dán hadseregben is nagy szerepet játszanak hittestvéreink. Hiszen a tábornoki rangú jelenlegi dán első főtörzsorvos is zsidó ember: Hertz, s bár összes cikkeimben lehetőleg kerültem a kikeresztelkedett zsidók tüzetesebb ismertetését, sokszor pusztán említését is, fajunk a különféle nemzetek közt oly gyakran nyilvánuló hadi tehetségeinek illusztrálása szempontjából nem szabad elhallgatnom, hogy egyike a legnagyobb hadvezéreknek, kiket Dánia valaha produkált, az 1864-ik évi hadjáratból ismeretes de Meza országos főhadparancsnok is zsidó ember volt (nemes spanyol zsidók gyermeke), s hadd említsem egy füst alatt mindazt, hogy a hatvanas évek híres dán pénzügyministere David is a zsidó faj fia, s hitünkben született zsidó hitű polgármesterek Dániában az izraeliták ritkasága daczára sem valami roppant gyérek. Végre befejezem azzal eme nagyon futólagos sorokat Dániáról, hogy a jelenlegi kopenhágai főrabbi dr. Wolf is oly közbecsülésnek örvend, hogy királya nemcsak hogy a legnagyobb érdemjelek egyikével tisztelte meg, hanem a tanári czimmal is ruházta fel. Továbbá azzal, hogy 1862-ben a dán államtanácsosok között szintén két zsidó hitű volt, végre, hogy egy főuri név sem hiányozzék, azzal, hogy Kopenhágában él a skandináv zsidók közül az egyetlen aristokrata család: a báró Gedalia-é. A nemes báró nemcsak hogy a kopenhágai bankárok legtekintélyesebbje, (pedig bár előkelő családból, de nagyon szegényesen kezdte), hanem diplomáciai téren is érdemekre tett szert. Mikor t. i. Portugallia még nem képviseltette magát külön követtel a dán udvarnál (1864-ig) sok éven át ő viselte e magas hivatalt mint Portugall királyi diplomáciai főkonzul egész Dániára nézve, mi másrészt azt is mutatja, mily elfogulatlan ma már az a Portugallia, melynek királyai néhány századdal azelőtt szefard testvéreinket, épúgy mint XIV. Lajos a protestansokat Franciaországból kiutasította. A sorsnak tehát érdekes játéka itt is nyilvánul, hogy ugyanezen kiűzött faj késő utódja báró Gedalia, ma ősei hazájának uj honában legmagasabb rangú képviselője lett.

ban és írásban nem szűnnek meg az országban pártgyűlölséget és vallási háborút hirdetni — s még csak morális csapást sem mér rájuk az, kinek ez volna a feladata, t. i. a nemzet közvéleménye. Igenis bűnrészes a közvéleményt képviselő esküdtszék is, mely Budapesten, az ország fővárosában, az intelligencia székhelyén nem találta bűnösnek azon izgatót, kinek szennyes, s dühös iratainak nem kis része van abban, hogy ma polgárvér foly. — Ilyen körülmények közt nem alakul erős Magyarország, ily módon nem ébresztünk szimpátiát magunk iránt, ily módon lesüllyedünk oda az európai közvéleményben, hol ma Oroszország vagy a balkáni államok állanak. Tetszik-e az egy oly népnek melynek egy Kossuthja van, kit két világrész ünnepel. Avagy meg akarja ép Kossuthját hazudtolni, ki először mutatta be a civilizált világnak a magyart s jó tulajdonait. — Az idők változtak — a nagy ember szavai Magyarországon elhangzanak, nevét kortes eszközzé tették, eszmeit nem értik — mert ha megértenék, úgy bizonyosan ma is egyetértés uralkodnék Magyarországon.

Dr. Horváth Iván.

A jó tanács.

A szabadelvű párt egyik kiváló tagjától vettük a következő sorokat:

Tekintetes szerkesztőség! Azok a végtelenül szomorú tények, melyeknek mi az utóbbi napokban tanui voltunk és fájdalom, még most is vagyunk, Magyarország közvéleményében előre láthatólag alapos változást fognak előidézni. Még azokat is, kik eddig nem épen gyűlöletből, hanem inkább merő optimizmusból tekintettek a közöny bizonyos nemével az izgatásokra, a *laissez faire* és *laissez aller* politika hivatát is felriasztotta a zalamegyei rablók bajjóslatu zsvaja. Meg fog történni, a minnek elodázhatlanul bekövetkeznie kell: az izgatók példás megbüntetése. A zalamegyei hatóságok a rablóvezetők kipuhatólására utasítva lettek és a hatóságok elég erélyt fejtenek ki a főczinkosok üldözésében.

Ha már parányi a dán zsidók száma, a svédországiaké ugyszólván a minimumra redukálódik. Oxenstierne s Ternern honában egyáltalában csak valami száz év óta laknak zsidók s Norvégiában még csak tizenöt év előtt sem volt egy sem. A svéd izraeliták száma 1870-ben 4,168,525 lakosból csak — 1839 volt (katholikus csak 573, a többi mind protestáns.) Az 1880-iki számadatot nem sikerült megtudnom; úgy látszik tehát, hogy a legújabb népszámlálásnál a vallást nem vették föl a rovatokba. Az egész svéd lakosság 1880-ban 4,565,668-ra emelkedett, alig csalódunk azonban, ha svéd hittestvéreink számát ma átlag 1500-ra tesszük; tehát annyi, mint nálunk Budapesten, talán a királyutca felében; s mégis aránylag ez a csepp nép is sokkal nagyobb szerepet játszik Svédország közéletében a svéd nemzet humánus s szabadelvű gondolkodásu műveltsége folytán, mint a mi 620.000 izraelita földünk nálunk. Hiszen ki hinné, hogy abból a 2000 emberből is már eddig kettőt választottak keresztény honfitársaik a svéd parlamentbe (minálunk háromszáztízszer annyiból — ötöt) t. i. Philippsohn és Rubensohn urakat. Philippsohn, kivel 1877-ben, midőn beutaztam Dániát, Svéd- és Norvégországot, mely utazás egész életem legédesebb emlékei közé fog mindig tartozni, szerencsém volt személyesen megismerkedni, Gothenburg (Svédország második) városának nagy szeretetben álló országgyűlési képviselője volt akkor, s a mint ott állt előttem, mikor Hedlund ur, a város niata rilesdagsmanja bemutatott neki, világos szőke dús hajával, nagy kék szemével, erőteljes alakjával famozus svéd beszédjével (ezen a nyelven társalogtunk folyvást s alkalnam volt észrevenni, hogy a német nyelvet azzal a sajátságos svéd accent-al ejti ki,) valóságos élő bizonyítéka volt annak, mennyire olvad össze a zsidó faj fia még külső típusának összes megjelenésében is azzal a művelt nemzettel, mely őt szívet-lélekkel vallja magáénak. A jeles képviselőnek kevéssel hazatértem után hallottam nagy fájdalomra, javakorában történt hirtelen elhunytát. — Rubensohn Stokholm egyik kerületét képviseli s a gyönyörű svéd fővárosban, melyben néhány felejtethetlen napot töltöttem, roppant népszerűségnek örvendő nagykereskedő.

A parlament a történekre való tekintetből valószínűleg korábban fogja megkezdeni üléseit, mint előre megállapítva lett. Ugy beszélnek, hogy szeptember huszadikára összehívják. Tisza Kálmán a rend fentartása érdekében a legerélyesebb intézkedések foganatosítására elhatározva van és ha a közönséges eszközök elégtelenek lesznek, akkor olyan rendszabályokat fog életbe léptetni, melyeknek hatása alatt a bujtogatók kezéből kétségtelenül kiesik a toll, mely rablásra izgat és elnémul a nyelv, mely a népet fosztogatásra vezényli.

A zsidó honpolgároknak nehéz helyzetük van. Ugyanazok a kezek, melyek jelenleg Zalában a zsidók vagyonát pusztítják, néhány évvel ezelőtt a miniszterelnöki palota ablakait bezúzták. Ez most már elvitázhatatlan tény és a magyar kormány gondoskodni fog, hogy e kezeket egyszer mindenkorra megkötözze. Ismerik a bujtogatókat, ismerik az eszközöket s így könnyű lesz módot találni e garázdálkodások megszüntetésére. A zsidók helyzete nehéz. Élet és vagyonbiztonságuk megtámadva lett, egy egész vármegye területének zsidósága életét csak bujdosással mentheti meg. Lehet-e feltenni, hogy ez üldözések és kínos megpróbáltatások dacára is megtartják ama hazafias érzelmet, melyet eddig e hon iránt tápláltak? Én azt hiszem, hogy a magyar zsidóság hazafisága e sajnos események alatt sem lett megingatva; sokkal mélyebben gyökerező érzet az, semhogy rövid idő alatt megsemmisülhessen. Igaz ugyan, hogy közönséges emberi lelkülettel alig lehet szeretni azt, ki üldöz és gyötör; de a zsidóság különbséget tud tenni a rablóserég vandalizmusa és a nemzet geniusá között, mely sirva gyászolja ez eseményeket. A magyar zsidóság hazafiság tekintetében változatlan fog maradni s nem engedi magát lelketlen izgatók által a haza ellenségei táborába szorítani.

Amicus.

A zsidó hitközségi előljáráásoknak.

Komoly és válságos időket élünk. A magyar zsidó vagyon- és életbiztonsága meg van támadva, nem tudhatja senki,

Svédország, az igaz, ugyanazon okokból, melyekből Svájc, (mert földjén kevéssel ezelőtt alig voltak zsidók), soká (1870-ig) várt izraelita polgárainak teljes egyenjogúsításával, de itt kétféle nem szabad elfelejtenünk, ha méltányosak akarunk lenni, először azt, hogy ugyanis az ország a katolikusokkal szemben sokkal szigorubbant, mint hitsorsosainkkal és a katolikusokat is csak 1870-ben emancipálta teljesen, a mi máris mutatja, hogy nem a zsidók iránti gyűlölet vagy elfogultság halasztotta el vele első sorban e lépést, hanem egészen más okok (bár a halasztást a katolikusokkal szemben sem helyeslem semmiképen, mint szabadelvű ember), s másodsor hogy nem a svéd nemzetben mult, hogy a zsidók emancipációja nem fejeztetett be már 20 évvel 1870 előtt, hanem — szégyenére legyen mondva — a svéd orthodox protestáns papságon, mint a mely akkor még a svéd felsőháznak nagy részét töltötte be, s az alsóház által többször elfogadott egyenjogúsítási törvényt mindannyiszor (1870-ig) visszavetotte (habár csak szótöbbséggel). Ez az a protestáns orthodoxia, mely századunk közepéig megtűrte azt a szégyenfeltot országán, hogy minden svéd, ki katolikus vallásra tért át, kénytelen volt hazájából távozni. Ebből is látszik, hogy a fanatikus pap csak fanatikus marad s kárhozatosan szűkkeblű, akár a lutheránus lelkészek talárját, akár a — zsidó orthodox csoda-rabbi imaköpenyét viseli. Ezen fajtból mind egyike a középkor sötét lomtárába s nem a mai kor fénye elé való.

A mint azonban a svéd nemzet e régi óhaját végre az orthodox papság is kénytelen volt teljesíteni (azóta a svéd felsőház is egészen átalakult, a magyar pedig katolikus főpapi seregével még mindig a régi), ugyancsak derekasan hozzálátak a svédnek az emancipáció gyors s hathatós foganatosításához. Már az első országgyűlési választásnál belekerültek a nevezett Philippsohn és Rubensohn a riksdagsba. A kormány is azonnal hozzálátott zsidó jogászok kinevezéséhez birákaká (érdekes, hogy az első zsidó vallású bíró Svédországban a gothenburgi rabbinus, dr. Wolff, akkor még alig huszonnégy éves nagy tehetségű fia volt: Dr. Wolff Emil) zsidó tu-

midőn este lefekszik, mint rendezett viszonyokban élő becsületes polgár, hogy reggelre nem mint koldus ébred-e föl, kit lelketlen rablók vandalizmusa megfosztott vagyonától és otthonjától.

Élő példa erre Zalavármegye. Ottani vagyonos, tisztességes kereskedők, kik néhány nappal előbb még vagyonos polgárok voltak, most koldulni járnak Pesten, inségesen egy ruhában, csak pusztá életüket menthették meg. S a mi megtörtént Zalavármegyében, az ismétlődhetik másutt is.

Igaz, hogy a kormány erélyesen lép föl, de csak miután a szerencsétlenség megtörtént. Hisz Zalavármegyében rég látták, miként járnak bujtogatói fővárosi szalónbetyárok a paraszt nép közé és mikép dujják fel a polgári békét, a nemzet nyugalalmát. Az egész megyében tudták, hogy készül nagy zsidó heccz, de a kellő intézkedésekről még sem gondoskodtak, hogy a fenyegető veszély elháríttassék. Így történhetett, hogy az antisemita vezérek a támadást szervezhették, hogy a csöcselék rablásaiból osztalékot kaphassanak.

A kormány jóakarátában senki sem kételkedik. De a segítség későn jó. Mikor már a zsidók koldusbotra helyezve vannak, egy részét kirabolták és agyonverték: akkor megjelen a kormány erélyes rendelete. Persze, hogy aztán ismét csend lesz, mikor a csendőrség és katonaság a helyszínen megjelen. A legelvetemültebb zsvány sem bolond, hogy vakon rohanjon a megtörő igazság karjaiba. A királyi biztos és a statárium a bűnösöket sújta ugyan, de a megtörtént bajt nem korrigálhatja többé.

Ez a jelenlegi helyzet Magyarországon. Nem akarom sem szépíteni, sem sötétebb színben festeni. És e helyzetet a tisztességes társadalom eddigi apathiája teremtette. Minden józan ember tudhatta és előre megmondta, hogy a naponta megjelenő, zsidókat gyalázó antisemita röpiratok és lapok zsidóüldözést fognak eredményezni. A kormánynak tehát már előbb kellett volna intézkedni s nem akkor, midőn a háza teteje már legjavában égett.

A mi belviszonyaink most épen olyanok, mint tavaly Oroszországi. Az üldözések nem fognak megszűnni, míg az antisemita izgatók szabadon járnak, míg mocskos irodalmi produktumaik a nép közt ingyen osztatnak ki annak felbujtogatására és erkölcesinek megmetelyezésére.

Az antisemita rablóbanda szervezve van, mindent előkészített a rablásra, csak a kedvező alkalmat várják. E „kedvező alkalom» alatt, mint megbízható oldalról értesültem, a

dósok tanári kinevezéséhez stb. stb. Az uralkodó ház gondolkozására pedig más jellemzőbb valami minthogy Oszkár király a svéd Bernadotte méltó utódja, és maga is fenkölt lelkű költő, fia, Gusztáv koronaherczeg (ki nemrég lépett frigyre Vilmos császár unokájával, Viktória badeni hercegnővel), egyik nevelőjéül a zsidó hitű Valentin tanárt kereste ki. Valentin egyike a svéd nemzet legjelesebb zeneművészeinek, ma a stockholmi felsőbb zenekadémia rektor a s természetes, hogy az udvarnál ma is a legkedvesebb vendég. Az sem utolsó dolog, hogy ugyancsak Oszkár király egy másik jeles hitsorsosunkat, Jakobson urat, (ki elismert tekintélyű építész), saját királyi palotájának stockholmi főintendánsává nevezte ki. Az is érdekes, hogy a zsidó Warburg, jelenleg upsalai tanár, már huszonkét éves korában nevezettot ki azon egyetem magántanárának, mire nem hiszem, hogy sok példa volna bárhol. Dr. Hofman, egyike Svédország legjelesebb orvosainak, 1878-ban az egyetemi rangu stockholmi »Carolina« intézet rendes tanára lett az orvosi fakultáson. Rubensohn tanár (a svéd zsidók nagy része viseli a Rubenson nevet) s híres svéd akadémikus, a mai legkitünőbb svéd természettudósok egyike, már tiz év óta rendes tanára a stockholmi országos gazdasági akadémiának. Warburg gothenburgi tudós hitrokonunk, az ottani városi muzeum (melynek érdekes gyűjteményeit alkalmam volt szintén megsemlélni) igazgatója. Egy szintén Warburg nevű gothenburgi jeles s nagy tiszteletnek örvendő nagykereskedő pedig még 1870 előtt volt a svéd országos államadóssági bizottság egyik legtekintélyesebb tagja. Azonban, ha így folytatnám a dolgot, nem volna sem vége, sem hossza (jegyezzük meg még egyszer: kétezeröttszáz zsidóról szölok mindig) s így bezárom a Skandináviáról mondotakat a következőkkel:

Külön, szervezett zsidó község csak öt van még ma: Stockholm, Gothenburg, Malmö, Carlskram és Nordköping városokban. A stockholmi község a legnagyobb s legrégebb, de azért alig számlál 1000 lelket. Norvégiában, mely (szintén nagyrészt az ott soká mérvadó volt papság türelmetlen sége

zsidó ünnepeket értik. Nagybőjt előestéjén a zsidó családapa, családanya és a felnőtt férfigyermekek mind az imaházban vannak.

Nagybőjt napját pedig hajnaltól estig az imaházban töltik.

A zsidó gyermekek egyedül vannak, elhagyatva, szülőik lakházában.

A régi és a múlt évi oroszországi zsidó üldözésekből tudjuk, hogy a zsidó ünnepek mily fontos szerepet játszanak a zsványok kombinációjában.

Erre akartam a zsidó hitközségeket, erre akartam a zsidó családapákat figyelmeztetni.

Legyenek óvatosak — mert szeretett hazánkban ma nincs lehetetlenség.

Ne hagyják házi tüzhelyeiket, kiskorú gyermekeiket otthon védtelenül. Önmaguk pedig gondolják meg, hogy mivel tartoznak családjaiknak — ne menjenek az imaházba, mielőtt a védelemről gondoskodtak.

C'est la guerre. Istóczy mondta, hogy ez irtóháború — és a mit Istóczy mondott, annak most látjuk a következményeit. Az ő nevének dicsőítése mellett rabolják és gyilkolják hazánk magyar zsidó polgárait, kikre ez országnak oly nagy szüksége van és lesz mindig.

Kötelességemnek tartottam ezt hitsorsosaimnak elmondani, különösen az okból, mert itt a fővárosban is 1866-ban a nagy bőjtünnep alkalmával akarták a zsidókat kirabolni, és meggyilkolni. Tegyék meg tehát kötelességüket a zsidó hitközségek előljárói, valamint a családapák is.

Steiner József.

Mi lesz a vége?

Ha élnének azok a mi régi, jó, nagy embereink bizony bizony megkönyeznék állapotunkat és zokogva rebegnék ama híres szavakat: »Fáj szívem, fáj, ha ezt látom és hazám földét sirva szántom!« Hová értünk? mivé lettünk? Romba dőlt mind ama szép alkotmány, mit készen adtak kezünkbe! bemocskolva áll a szentély, profán kezektől sárral dobálva, mit hazafiságtól áthatott, komoly férfiak nagy áldozattal emeltek. De megfordulnának most sirjokban,

folytán) hitrokonaink előtt a legújabb időkig el volt zárva, 1.900.000 lakos mellett 1875-ben is még csak harmincz négy zsidó hitü lakos volt. K ö z s é g természetesen egy sincs még. Nem érdektelen, hogy egyike az első hitrokonoknak, kik Norvégiában telepedtek le, a svéd nemzetnek ma legtevékenyebb s legjelesebb szinműirója, Josephson volt, ki a 70-es évek kezdetén Christiánában nagy sikerrel fungált mint az ottani norvég nemzeti színház igazgatója. Irországgal együtt ebben a királyságban lakik a legkevesebb izraelita.

De menjünk át most Oroszországra.

Hogy hogy, fogja tán az olvasó mondani, a zsidók emancipációjának eredményéről beszélni és mégis Oroszországot is belevonni, Oroszországot Kiew-jeivel és Baltáival, zsidóüldözésével és hirhedt „zsidó bizottságával“? A mire nyugodtan azt felelem: igen is!

Mindenek előtt hadd segítsek eloszlatni egy széltiben uralkodó teljesen hamis véleményt az oroszországi zsidók helyzetére nézve. Sokan (és hitrokonaink is) azt hiszik ugyanis, hogy Oroszországban a zsidó vallás bármilyen követője sem érhet el közhivatalt vagy más nyilvános állást, hogy orosz zsidó katonatiszt valami ismeretlen dolog stb. No hát, nincs valami tévesebb nézet, mint ez. Oroszországban az egy német vagy más tanodát végzett, továbbá az első rendű kereskedőhöz tartozó, végre a nemesi rangú zsidók, (azért ilyen is van ám, elég) ugyszólván, teljesen egyenjogusítvák a roppant birodalom egyéb, keresztény lakosaival. A különbség csak az, ebben rejlenek a lázító középkori viszonyok és jelenetek főbb okai, hogy a főntebbi kategóriába nem tartozó oroszországi hitsorsosok, (a keresztényen hasonló állapotakkal ellentétben) nemcsak a polgári jogtól megfosztvák, hanem, s ez a legnagyobb bűntétele, bizonyos gouvernement-okba szabad csak lakniok, s ezeken belül sem birnak szabad költözködési joggal. Minthogy pedig ehhez a kategóriához tartozik természetesen az orosz, majdnem 2.000.000-nyi zsidóság legnagyobb része, látnivaló, hogy még ma is

ha látnák mit mivel egy pár honatyánk, ha hallanák a jajveszékést, mely ezer és ezer koldussá lett magyar kebléből tör fel, ha látnák a sok vérontást, rablást és lázítást, mit Sodoma és Gomorrává változott szép hazánk határán belül elkövetnek. És füstbe megy minden szó, falra hintett borsó minden intés; a bestialitás megindult és nem akar megállapodni! Hasztalan a külföld minden gyalázó ítélete, hasztalan a sok dorgáló czikk; fékét veszté a bitorlás kipányvázott fenévada és öl, zúz maga előtt mindent. Azt mondák egykor híres emberek Magyarországról, midőn a magyarok dédelgetett nagy alakja, Kossuth megteremté a függetlenség eszméjét: Magyarország lesz! Boldogságot érzett minden szív, mely magát magyarnak vallá: függetlennek lenni, mily édes érzet az! De eltűntek az aranjúezi szép napok és bár él ama szent eszme és vajha ne is tűnék le soha, de mióta egy új nemzedék vevé kezébe az intézmény vezetését a szent zászló szavai alatt bitorolva a saját érdekük szerint félremagyarozott ígéret, tünni kezd a remény, hogy teljesüljön ama mondás és mérgesen lobogó, ijesztő színű fáklafénnyel emelkedik föl egy démon és ránk kiáltja az iszonyu átkot, mely külföldön ezer torokból hangzik vissza: Magyarország volt! Meghasadni vélem számtalan sebből vérző szívemet, de fájdalom így van ez a szomorú való, ez az átok szeretett anyánkon, melyet elzüllött lelketlen fiai szórnak reá.

Magyarország volt, de most nincs és ha így tart tovább nem is lesz! Büszkén tekinte reánk őseink szent szelleme nagy reményekre látvánutódait hivatva. A jól nevelt gyermek nőtönött, hányadó lett, irodalma, műremekei külföldre is vitettek és ismertté vált, mindenütt bámulták. És most, amit 1000 éves fennállás alatt a sziszegő kigyók, jeges medvék, félholdak nem tudták fölemészteni, enszülötteink vetik oda zsákmányul és minden nappal, minden perczezel újabb és újabb szennylapot engednek történelmünk mocsoktalan lapjaiba igtatni és nem állnak meg, bár hallják az irigy, megvető, kárörvendő kacaját. Az ő füleik süketek; engedik lépni a civilizáció vívmányait, büszkeségét hazánk homlokáról, engedik burjánozni a viszály és testvérgyilkolás bűnös férgét azon honban, melynek közös jogarában ott áll a viribus unitis és melynek zászlóján a vérel és sok drága élet árán kivivott jelige diszlik: szabadság testvériség, egyenlőség! Nem gondolnak semmivel! Emberek, kiket a nép szava választott a haza törvényeit szabni és védelmezni, kik a honatya nevet viselik, odaadják nevüket a piszkos csöcselék szájába és inkább engedik magu-

1883-ban, a legtöbb orosz zsidó tényleg nélkülözői az egyenjogúságot, bár ismétlem, a mint az illető izraelita főtanodai tanulmányokat bevégezi, maga magát emancipálhatja, s ugyanesak teszük ezt mind bővebben orosz hitrokonaink, úgy, hogy az orosz-zsidó egyetemi hallgatók nagy száma (most megint ez), kezd szálla lenni a magyar antisemita ingyenélők oroszországi elvtársainak szemében. A másik, a mit meg kell jegyezniem az, hogy mindez alól kivételt tesz, számos, majd 800.000 lélekre rugó zsidó lakosával, a volt Lengyelország, hol minden hitsorsosunk már vagy 15 év óta egyenlő jogokkal bir, (legalább papiroson, de hisz nekünk, magyar zsidóknak is ezzel kell megelégednünk) keresztényen honfitársaival, természetesen szabad költözködési joguk is van a volt lengyel királyság területén belül.

Való igaz, hogy a mi Oroszországban történik, s történt csak nemrég hittestvéreinkkel, az vérlázító eszemágában sincs valahogy az — oroszországi viszonyokat a miénkkel amazok javára hasonlitanom össze. De valljuk meg, Oroszország nem is vindikálja magának a szabad elvű ország híret, mint Magyarország, valljuk meg, hogy zsidóüldözés, zsidó asszonyok megölése, zsidó férfiak agyonütése, zsidók kirablása, fosztogatása, mindez legfőlebb kisebb mérvben nálunk is megtörtént, még pedig nem a középkorban, sem a század elején, hanem tavaly 1882-ben, tizenöt évvel az ugynevezett »emancipáció« után, s nem egy kis félreeső zugban, hanem a haza volt fővárosában Pozsonyban, s csak abban az egy Pozsony megyében, kisebb-nagyobb variációkkal, negyvenhat helyen; s valljuk meg végre, hogy a mi még a muszkák között sem történt, a magyar nemzet örök szégyenére, megtörtént nálunk 1883-ban, vagyis a középkori vérvádnak ugyszólván dogmává emelése, s ezzel kapcsolatban se vérvád hiedelméből kiindulva oly bűnper megindítása, mely hazánkat, a ki ezt tagadja az nem mond igazat, a világ összes civilizált népe előtt a legszomorubb módon pellen-gére állította. S mindez nem valami »tót« vagy »sváb« megye talaján burjanzott föl, hanem az ország legmagya-

kat neveiket és ezzel törvényhozásunkat, drága hazánkat meggyalázni semhogy szégyenlenék és undorral fordulnának el, midőn az olyas söpredék neveiket éljenzi. Soha gyermek szülői áldozatait, anyja odaadó szeretetét meghálálni nem tudja, de ennyi becsületlenítést, mit Magyarország eme fiai szülő anyjukon ejtenek, bizonyára soha jóvá tenni nem lehet. Szegény jó anya! szegény szánalomra méltó magyar köznép, mikor nyílnak fel szemeid? Vagy az örök vakság hályoga fedi szemeidet, hogy nem látod be, hogy te csak eszköz vagy! E jó urak csak bujtogatnak, hogy bőröd árán falhassák fel a sült gesztenyét, melynek sütésénél a tüzet te rakod, te égeted össze kezedet és azután bámulhatsz, amint ők jóízűen falatoznak és legfeljebb egy-egy konczot vetnek, midőn a zsirt és velőt már ők kiszívták. Eddig csak buzdítanak, dédelgetnek; de bezzeg, ha lecsap az igazság keze, hogy megtorolja az elkövetett garázdálkodásokat, ők az elsők, kik szenteskedő szavakkal és arccal félre húzódnak.

Sok van megengedve a népnek, de nem a köznépek, mert az csigaléptekkel halad a többi után, nem az igazi proletárságnak, mely itt nevelkedett fel e haza földén és most már jóllakva ki akarja a gazdát tuszkolni és üszköt vet a szentélybe, hogy pusztithasson. De maguk sem tudják, hol fog végződni. Bujtogatnak egy vallás ellen és mindenféle vádat halmaznak fel, vádak, melyek — az egész világ tanu — őket illetik első sorban. Hazafiatlan zsidó, tola-kodó zsidó. Hol rejlik náluk ama hazafiasság mit a zsidóktól óhajtanak. Tán ez a példa, mit ők mutatnak, midőn az egész országból rablótanyát teremtenek? Szép példa! Diszére válik a vezéreknek, meg is lelik érte a jutalmat, hisz élteti őket a sok csavargó, kövezetkoptató, meg egy rakás mezitlábás suszterinas. Csak attól félek, hogy az a dicsőség olyan lesz, mint ama híres csata, melynek megnyerésekor a hadvezér fölkiáltá: még egy ilyen győzelem és veszve vagyok! Önöknek is még sok ily dicsőség és veszve vannak. Igen veszve; mert a hazával önök is vesznek, bár a paraziták sokáig élnek! És e szegény hazára, mely annyi szenvedés, de annyi dicsőség szobraként áll, itt szomorú idő vár. Mert mit remélhetni egy országtól melyben a XIX. században statáriumot kell hirdetni? A külföld előtt creditünk elvész, magyar árukat nem vesznek, magyar kivitelünk szünetel fog, pang vele az üzlet és ha majd a szegény nép csűrbe szorult, gabonája ott csirázik ki, mert nem bírja eladni — hisz fél a vevő, hogy míg egyik kezébe a pénzt olvassa, másikkal lelövi, vagy leszúrja, mit fog akkor annak a népnek adni e sok híres és éljenzett pártvezér és népember? Kifogy majd a nép az éljenzésből, mert nem tellik ám bor a száraz gége gyántázására és akkor nem elégszik meg ám azokkal a népszerű cik-

ra b b megyéjében, s annak középpontján Szabolesban. Ezt semmiféle sophistika nem fogja eldisputálni. A magyarországi zsidó üldözéseket ma g y a r antisemita kolomposok okozták, kik között német nevű egy sincs, tiszta ősmagyar nevéek, s ma g y a r nyelven, ma g y a r talajon, egy ma g y a r országgyűlési párt tagjai között terjeszkedett nálunk leginkább, a középkori szegényletes zsidóhecz. Nincs tehát valami undorítóbb képmutatás, mintha nem eléggé megbélyegezhető farizeizmussal a német ségre akarják tolni bizonyos magyarok a történet gyalázatosságokat.

Aztán még, hogy a muszkákra visszatérjünk az ottani állapotok különben is inkább a n a r c h i á r a emlékeztetők, hol nemcsak a zsidók, hanem kezdve a magát két évig megkoronáztatni nem merő czár »szentsé, étől« az utolsó Jevotschnik-ig, s a lengyeltől a németig, (példa a német üldözések Hollandban és Eszlandban) egy sincs biztonságban. Egyáltalában mit várhatunk egy országtól, melynek fejedelme Miklós czár, époly dicséretes őszinteséggel, mint találó i g a z s á g g a l nyíltan ezt mondja: „Birodalmamban mindenki lop, csak a czár nem!“ egy országról, hol a (mindig keresztény »csinyeket« értve) a közhivatalnokok által elkövetett defraudáció összege átlag negyven millió frtra rug, egy országról, melynek fejedelmei alig par kivétellel, évszazadok óta nem voltak ki rendes halállal, egy országban, melynek corruptiója, hol az összes hivatalnokok megvesztegetési könnyűsége, a népség iszákossága, féktelensége, tunyasága és a mellett bizottsága irtóztató képét nyújtja az európai műveltség egyenes ellentétének? Nem, ilyen országban nemcsak a zsidók üldöztetnek (bár ezekre g y á v á n ráereszték mind a többi csöcselék), hanem — mások is. Ettől az országtól nem csodálja senki a kincseket és kottawokat, és ő maga sem hiszi, hogy tőle jobbakat várjanak.

S ki hinné, hogy még e z ország is művelt és kitűnő zsidó polgárainak megbecsülése tekintetében bizony-bizony

ekkel, melyekkel most elbutítják. És akkor, ha a nép kol-dusbotra jut, ha a szép emlékü magyar civilizációról, a fényes magyar üzletről, forgalomról csak mint drága halottak-ról fognak beszélni, és a gyűlölt zsidónak nem lesz már, a mit tőle elvegyenek, mit teendének akkor? És jönni fog e gyeszos idő, midőn majd záporoként hull alá az átok azokra, kik most a szabadságot oly képen festik a jó népnek, hogy a zsidót kénye kedve szerint büntetlenül gyilkolhatja és rabolhatja. Pedig az a pénz nem is a zsidóé hanem a hazáé, mert nem dugja azt zsebre a zsidó, hanem dolgozik vele a haza gyarapítására és csak annak kamataiból élvez, mit a jó helyre ültetett gyümölcsfa terem. Nem a zsidó vagyonát veszik el, nem a zsidót ütik agyon, nem is őt kergetik ki egydül, hanem ez mind a szegény hazát is éri; mert a zsidó vagyonával gyarapítja annak földmívelését, emeli üzletét, műveltségét, és a magyarosságot. A sok bűnös garázdálkodás csak a szegény ország becsületén üt csorbát, melyet nehéz ismét kiköszörülni. Vissza tehát, ha nem használnak az országnak, úgy legalább ne ártsanak neki. Nem egyedül önöké az; vannak itt hívebb gyermekek, kik anyjukat szeretik, védik.

Schöffner Ernő.

A főügyészség intézkedései.

Kozma Sándor kir főügyész a nagykanizsai, zalaegerszegi és kaposvári ügyészségekhez ma a zavargások részesei ellenében megindítandó bűnvizsgálat tárgyában rendeletet intézett.

E rendelet általános része következőleg hangzik:

»A mai napról, 8488. sz. a. kelt rendelettemmel kapcsolatosan még a következőkre hívom fel a kir. ügyész ur figyelmét.

A kir. ügyész ur további rendelkezésemig helyén marad minden idejét és tehetségét arra fordítja, hogy mind az elfogott, mind a még netalán szabad lábon levő tettesek, vezetők és felbujtók ellen, — azoknak azonnal leendő letartóztatása mellett, — a vizsgálat szigoruan, pártatlanul, minden amugy is jogosulatlan kimélet nélkül megindíttassék és úgy teljesíttessék, hogy annak tényleges eredménye is legyen.

Kijelentem ezennel a kir. ügyész urnak azon, minden gondolkozó ember által osztott véleményemet, hogy valamint bizonyos az, hogy ezen mozgalom ily mérveket s ilyen irányt némely hatósági személyek s némely ugynevezett ur;

elég gyakran meg sé g y e n i t é »európai« hazánkat. Csak egy példát:

A hetvenes évek elején volt. Két fiatal zsidó tudóst küldött ki két kormány a keleti utak és irodalmak tanulmányozása végett, a magyar és az orosz kormány. Az orosz-zsidó tudós neve H a r k a v y, hazajön külföldi utjából és hazája kormánya legott kinevezi a szt.-pétervári, tehát a főváros egyetemén rendes tanárnak, sőt mi több, ugyanazon egyetem egyik könyvtárnokán a k, a magyar zsidó tudós pedig kolozsális tudománnyal és reményekkel megrakodtan szintén hazajő a „szabedelvű« magyar nemzet közé és kinevezik — magán tanárnak, s dicsőségesen még ma is az és hatalmas koplalás mellett szemlélhetné az évek lassu befolyását, ha az illető fiatal tudóst, kinek az izlamról irt mukáját még az angol nemzet szaktudósai is korszakot alkotónak ismerték el, a fővárosi zsidó hitközség (csak maga-magát tisztelé meg ezzel) egyik tekintélyes és tisztességes fizetésű épen megürösödött állomásra meg nem választja.

Talán épen ezért érdekelni fogja az olvasót valamivel többet tudni arról a muszka-zsidó és magyar tarsánál annyival szerencsésebben járt Harkavyról. Harkavy Albert 1839-ben született. Már fiatal korában tünt fel keleti nyelvészetbe vágó alapos dolgozataival, melyeket a legzamatosabb orosz nyelven irt s adott ki. Az orosz kormány igen tetemes utazási ösztön-díjjal több évre kiküldte a külföldi egyetemekre, majd bejárta Egyiptomot, Kis-Ázsiát és visszatérve, azonnal kinevezte a kormány a szt.-pétervári egyetemen a keleti nyelvészet rendes tanárának, és a császári könyvtár keleti osztályának órává. Harkavy a legnagyobb orosz tudósok egyike és nemcsak névleg, hanem valósággal igen buzgó zsidó, ki az orosz-zsidóság érdekében folyvást fáradozik. Művei közül leg-hlresebbek: „A zsidók nyelve Oroszországban.“ (1870.) „A semiták eredete.“ (1872.) „A héberek és a héber nyelvek.“ „A muzulmán irók Oroszországról stb.“

osztálybeliek könnyelmű, meggondolatlan magatartása vagy épen bűnös erkölcsi konnivenziája nélkül soha nem vett s nem is vehetett volna, — épen úgy lehetetlen, hogy eredménytelen legyen ezen vizsgálat, ha csak azt az illető közegek titkos hajlama, kötelességfelelősségi részrehajlása vagy épen bűnös egyetértése, készakarva meg nem hiúsítja.

Ez esetben tehát arról van szó és leendő szó, hogy a vizsgálat néhány félrevezetett, buta suhanczot, együgyű napszámost és inasgyereket yessen oda a megtorló államhatalomnak — hanem azt várjuk az illetőktől, hogy bíróság elé állítsanak mindenkit — foglalkozás, társadalmi állás, rend, rang és ruházat különbsége nélkül — a ki akár tanácsos, akár példával hozzájárult ezen lázadáshoz, mely a hazára és a nemzetre már is annyi kimonhatatlan kárt és szégyent hozott.

A kir. ügyész mindazon terheltre nézve, a kik ellen a zavargásokban való részvétel bizonyult — a vádat a btk. 153—155. §. alapján — lázadás miatt fogja emelni, a vizsgálati fogság indítványozása mellett.

Reményelem, hogy az események után tisztában van a kir. ügyész ur az iránt, hogy kötelességérzettel bíró hivatalnok ily komoly körülmények közt nem magán nézetek, hajlamok s frivol kedvtelések után indul, hanem esküje szerint személyválasztás nélkül szolgáltatja az igazságot minden irányban. Aláírva *Kozma Sándor*.

*

A kir. főügyésznek körrendelete azt állítja, hogy a zalamegyei zavargások élén az intelligenciához tartozó egyének állanak, és hogy azok szervezésében a zalamegyei uri körök vettek részt. E vádak egyenest azt mondják, hogy az uri körök szervezték a rablóhadjáratot a zsidóság ellen. A kir. főügyész igen helyesen, elrendelte e részben a legszigorúbb nyomozást s a megye is, bizonyára a leghelyeseb módon, segédkezet nyújt a teljes igazság kiderítésére. — A főügyész, az említett körrendeletet bizonyára bejelentett esetek alapján bocsátotta ki s így a nyomozás már mdjelölt uton haladhat tovább. Pellengére kell tenni bármely rangnak legyenek, hogy az intelligencia kizárhassa a maga köréből a rablókat és gyújtogatókat, kiknek különben is a börtönben a megérdemelt helye.

H I R E K.

— **Tánczvizalom Badacsonyan.** Az antisemita izgatók legújabb ötlete tánczvizalmakat rendezni özv. Solymosiné segélyezésére. Mindenki tudja, hogy a tánczvizalom és a segélyezés csak álca, mely alatt az antisemitismus rutsága rejtőzik. Vagy azért hogy Solymosi Eszter eltűnt az anyát pénzzel kell vigasztalni? Nem segíteni, hanem izgatni akarnak a legújabb divat szerint — tánczvizalmakkal. Bizonyos körök felbátorítani akarják e gyűjtés által azokat, kik a zsidók ellen hamis vádakkal fellépnek és azokat szívós reffineriával fentartják. A Függelenség, mely a badacsonyi tánczvizalomról állítja, hogy az nemes elhatározás a badacsonyi nőktől, a bált rendező bizottság tagjait is megnevezi. Ezek közt ott találjuk Pauler Tivadarnét Magyarország igazságügyminiszterének nejét továbbá Pauler Gyulánét vagyis az igazságügyminiszter menyét. Milyen szépen oda illett volna antisemita vortänzernek maga Pauler ur is, mert aki ritualis bűnpert tárgyalt az a változatosság kedvéért egy antiszemita csárdást is járhat.

— **New-Yorkból írják nekünk:** Tisztelt Szerkesztő ur! Az eltévedt, kifáradt vándor uem örülhet jobban, ha sötét, viharos éjszakán; egyszerre egy világított hajlékot lát, a hol rökonszenvre és emberi érzésre talál mint én, midőn tapasztaltam, hogy ámbár otthon úgy látszik, még a jobb elemek is hallgatva helyeslik a törvényteleneségek és visszaélések kegyetlen nyilvánulásait békés, jó polgárok ellen; kiknek főhibájuk a szorgalom és takarékoság, itt mégis léteznek magyar em-

berek, kik ez üldözést elítélik és nemesebben gondolkoznak a hazai izgatónál. Mult héten két zsidó magyar asszony érkezett ide New-Yorkba, mindegyik két kis gyermekkel és özvegyen.

Az új bevándorlási törvény azt mondta: „Ha idegenek érkeznek, kik munkaképtelenek, öregek, betegek, úgy, hogy azok az itteni hatóságnak terhére lesznek, a hajótársulatok kötelesek azokat díjmentesen oda vissza szállítani, a hounét hozta őket, ha csak nem kerül rokon vagy más ismert egyén, ki a bevándorló bizottság előtt kötelezettséget vállal róluk gondoskodni. A zsidóasszonyok megérkezésük után azonnal rokonok és vagyon állapotok felől kikérdeztettek és kitűnt, hogy senkijök és semmijök nincsen.

Erre természetesen elhatározták őket visszaküldeni. Szerencsére hallott a dolgról Eszterházy Pál ur, a ki rögtön a kertbe ment és a bizottságnak kijelentette, hogy addig még ő megátolhatja, sohasem fognak magyar embert visszaküldeni ha csak önként nem akar menni. És miután a felek zsidók, ne mondják, hogy a seegény magyar zsidónak, ha otthon nincs is, már sehohsem kerül pártfogójuk.

A két családot kivette magával és vendéglőbe tette saját költségén és munkát keresett nekik. Különben telelhatnék 10 ívet, ha elakarvám beszélni azon nemes önzetlen tetteket, melyeket Eszterházy Pál ur, már évek óta az itteni magyarok iránt elkövet. Ezt önnek megírni kötelességemnek tartottam annál is inkább, miután egy itteni kath. pap a ki magát kis Istóczynak nevezi magyar antisemita lapoknak írt, cikkeiben Eszterházyt folytonosan rágalmazza. *Nyitrai Emil*.

— **A régi nóta.** Majdnem minden iskolaév kezdetén megújul a panasz, hogy fővárosi középiskolában zsidó tanulókat csak feltételelesen vesznek fel — akkor ugyanis, midőn a létszám más felekezeti tanulókkal még nem telt meg. Ezt a megszüntető visszutasítást már éveken keresztül tapasztalja a főváros zsidósága s még mindig nem gondolkodott az orvoslás felől. Végre ideje volna már, hogy megnyiljanak szemei a magyar zsidóságnak, hogy ne ámitsa magát csalfa reményekkel. Számba véve a fenforgó viszonyokat, mi csak ismételteljük azt, a mit már mondottunk. Akaszszák szegre a zsidók azokat a szép elveket, melyek e kérdésben eddig vezették őket, s melyek iránt ma megszűnt a fogékonyság. Ne akarjanak sem jobbak, sem felvilágosodottabbak lenni annál a társadalomnál, a melyben élnek. Ez a társadalom pedig egészen felekezeti s ma főleg a közművelődés ügyeiben reakeziznáus befolyások alatt áll. Alkalmazkodjanak tehát a viszonyokhoz, mert úgy sem fogja megérteni senki, hogy ott, a hol minden felekezetnek külön középiskolái vannak, mért vonakodnak épen a zsidók a kormány ebbeli felhívásának engedni. Örökös vád, a gyanúsítások állandó kuforrása, az agitációnak mindig népszerű eszköze lesz az a tény, hogy többszöri presszió daczára sem akarnak magoknak legalább egy középiskolát állítani. Engedjenek végre e felhívásnak s teremtsék meg első felekezeti főgymnáziumukat.

— **A nyiregyházi védegylet.** Épületes dolgokat irnak Nyiregyházból. Onódy ur egy védegylet létesítésén fáradozott össze is doboltatta hieit egy alakuló gyűlésre, meg is tartotta a közgyűlést, beszédet is mondott stb. de az elnökséget mégsem akarta elfogadni, hanem átengedte a dicsőséget egy Maurer nevű egyénnek, ki lapszerkesztőnek nevezi magát, mert hetenkint egy négy oldalra terjedő sajtakarót készít, mely tele van a zikezene zakezene poezis virágaival. De mindez nem érdemelne szót ha az alakuló gyűlésen Onódy ur nem tartott volna beszédet, melyben kinyilatottta, hogy a nyiregyházi törvénytörvény elnökét Kornis Ferencz urat a védegylet elnökségére méltónak nem tartja. Ebből az tűnik ki, hogy Kornis ur az antisemita banda bizalmát és kegyét elvesztette. Nagy veszteség, de reméljük, hogy Kornis ur majd valahogy csak vigasztalodik...

— **A következmények** Előkelő kereskedelmi körökből vettük a következő sorokat: Nagy csapás éri az ország kereskedelmi és egész közgazdasági életét. Magyarországon ez idő szerint nem létezik vagyon- és személybiztonság. Vad hordák előkelő szereplő egyéniségek vezérlete alatt dúlnak, rabolnak pusztítanak, gyújtogatnak és gyilkolnak.

Terménykereskedőink beszüntették az áruk bevásárlását a vidék állomásain és árukereskedőink beszüntették az áruk szállítását vidékre.

A külföldi kereskedők nem fizetik ki a Magyarországon vásárolt árukat addig, míg külföldi rendeltetési helyükre nem érkeznek. Mert attól tartanak, hogy a vasuti állomásokon lerakott és feladott árukat is elrabolják vagy felgyújtják.

Ily esetekben pedig a biztosító társulatok nem nyújtanak kártériést.

Az őszi idényre rendelt áruk nem értékesíthetők ez idő szerint.

Krisis előtt állunk — a hitelválság beüt az országba. Egyaránt sújtandja a zsidót és a nemzsidót.

Külföldnek nincs bizalma közgazdasági állapotainkhoz és a mai viszonyok között nem is lehet.

Nincs bizalma a külföldnek azon okból, mert az a nézet uralkodik, hogy a magyarországi antisemita mozgalom titkos protectora a magyar kormány egyik tagja.

— A rablások színhelyéről. Zala-megyében és szomszédos vidékei egy hét óta vérengző lázangások színhelyei. Alig van község, hol a polgárok békéje, a vagyon és életbiztonság megtámadva ne lettek volna. Számtalan zsidó család, mely néhány nappal még vagyonos volt, ma koldulni jár, hogy életét fentarthassa. A napisajtó borzalmas képeket fest a nép vadságának iszonyu kitöréseiről. Mi itt csak regisztráljuk a szomorú tényeket, melyek most már köztudomásúak. Az áldozatok, kik életüket veszítették megközelítik a fél százat és akik csak vagyoni kárt szenvedtek lehetnek vagy száz ötvenen. A levelekből melyeket az események folytán vettünk, kitűnik, hogy a rablók szervezve voltak és hogy vezérek majdnem kivéte nélkül Istóczy röpiratainak munkatársai vagy terjesztői. Egyiknél találtak is több Istóczyt kompromittáló levelet. Istóczy többek közt az írja: »A tüntetéseknek továbbá az a hatásuk lenne, hogy a kormány és parlament végre kénytelen volna az események nyomása alatt a zsidókérdést napirendre tűzni és a keresztény társadalom előnyére megoldani.« A hatóságok dicséretes erélyt fejtenek ki a rablók és bujtogatók elfogatása körül. Eddig már körülbelül két száz egyén le van tartóztatva. A letartóztatottak részint faczér irnokok, segédtanítók és egyéb félművelt kabátos emberek, kik vagy részegség vagy sikkasztás vagy más indokokból veszítették el hivatalukat. De vannak parasztok és iparos legények is a letartóztatottak között; ezeket a kabátos bujtogatók vezették félre, hogy a durva munkát rájuk bizzák. A rabolt holmik elosztásánál azonban mégis ők mint vezérek halászták el az oroszlanrészt.

— A félhivatalos B. Korr. a következő nagyfontosságú exkommunikét közli: Kétségtelen tény, hogy a horvát zavarások ép úgy mint a zalamegyei pusztítások főképp egy a sajtószabadság zászlója alatt zabolátlanul izgató, agitáló ezen izgatásból valóságos kenyérkeresetet csináló sajtó bizonyos részének s különösen a ponyvairodalomtermékei ezer meg ezer példányának köszönhető, melyek gombá módra szaporodnak és nem tudni honnan, sok helyen ingyen osztogattnak a nép között. Azt hisszük, a közelebb összeülő országgyűlés, ha maga a kormány nem terjesztene elő azonnal a sajtó szabadság bizonyos irányban való korlátozása céljából törvényjavaslatot, ilyen javaslat benyújtása maga fogja követelni.

Szerkesztői üzenetek.

F. Á. urnak Győr. Vannak a fővárosban többen, kik az ön által sürgetett eljárást helyeslik és már fogantatni is akarták, de a körülmények tekintetbe vétele után az eszmét ismét eljuttatták és más utat választottak a közbenjárásra.

Zalamegyei-Keszthely. Igen szépen irt cikkét azért nem közölhetjük, mert a kérdéses egyénnel oly röviden nem lehet végezni.

Hador. Megelőzte lapunk egy belmunkatársa, ki ugyan arról az ügyről époló érzeteknek és nézeteknek adott kifejezést mint ön.

H. Rezső urnak Budapest. Bizony jó volna olyan törvény életbeléptetése, de míg a parlament lelketlen demagogok terrorismusa alatt áll, arról még csak álmodni sem lehet.

G. M. urnak Suronyács. Nemzeti ujság.

Sch. I. urnak Vaja. Becses levelére nem válaszolhattunk, mert az kezünkhez nem jutott. Kívánatait ezentul teljesíteni fogjuk.

ÉRTESÍTÉS.

Tisztelettel értesítjük a t. hitközségeket, hogy az **Egyenlőség** ezen-tul mindennemű

községi hirdetések

közül. Felkérjük ennél fogva a hitközségek tekintetes előjáróit, valamint a hitközségek lelkészi, hivatalnoki és tanítói karát, hirdetéseiket az **Egyenlőség** kiadó-hivatalának beküldeni, annál is inkább, mert e lap elterjedtségénél fogva legbiztosabb garanciát nyújt a hirdetés eredménye iránt.

A hirdési díj legolcsóbban szabatik ki.

Az **Egyenlőség** kiadó-hivatala.
(V. ker. Fürdő-utca 4. sz.)

Bat. tudom ezennel tiszteletteljesen közölni, hogy a **Wertheim M. féle** üzlethelyiséget az „arany eszímához” **Károly-naszarva, Károly-körút** átvettem, és valamint a **Károlykaszarnya 17. sz. alatt** letező czipőüzletemet, szintén a **„Párizsi czipőüzem”** czimre fogom tovább vezetni. A bennem 18 év óta helyezett biza omért hálás köszönetemet kifejezvé, kérem, azt irányomban továbbra is fent tartani, és én azon leszek, hogy azt minden irányban **szoliditás** által megérdemeljem. Tisztelettel

Schwarz József.

Károlykörút, a Rosner-féle kávéház mellett

ajánlja a gazdagon felszerelt czipő gyári raktárát nagyban és kicsinyben, saját kéziménye által legjobb és legolcsóbb árúknak elismerttet, alapítattott 1866. évben.

Hölgyek számára.

Kommod czipők eberlastin vagy bőrből	1. — 1.20
Eberlastin vagy bőr kommod czipők sarkokkal és csokorral	1.60 — 1.80
Eberlastin vagy bőr csatos czipők legelegánsabb csokorral	2.30 — 2.50
Eberlastin Regatta félramástalppal legfin.	2.40 — 2.60
Zergebőr „ kettős talppal	2.50 — 2.80
Lakk gondolatú legf. minőségű	2.80 — 3. —
Eberl. kamásnik 16 cm. magas, selymezuggal és félramástalppal	3.30 — 3.50
Eberl. kamásnik 10 cm., magas, igen fin., gombokkal és csokorral	3.50 — 3.80
Eberl. kamásnik 1a kborítással félramástalppal igen elegáns	3.50 — 3.80
Kid- (keztübor) kamásnik selyem zuggal	3.80 — 4. —
„ koroskörü lakkal bevonva legfin. minőségű	3.80 — 4. —
Zerge-, vagy chagrain bőrkamásnik kettős talppal	3.30 — 3.50

Urak számára.

Papucsok legf. bőrből	1.10 — 1.30
Commod czipők	1.20 — 1.40
Czigez czipők cuggal mindkét oldalon	2.50 — 2.80
Regatta „ erős chagrain vagy zergebőrből	3.10 — 3.30
„ legf. borjúkid vagy szalonlakkból legjobb minőségű	4. — 4.30
Zerge- vagy Chagrainbőrczipők szegezve nagyon tartós	3.80 — 4. —
Czigez czipők erős kettős talppal munkásoknak	3.60 — 3.80
Borjúbőr (Wichsbőr) legjobb fajta	4. — 4.50
Borjúkid (keztübor) czipők legf. fajta	4.20 — 4.50
„ koroskörü lakkal bevonva nagyon finom	4.20 — 4.50
Minden fentvezetettek élálló varrott talppal párja 50 kral drágábbak, továbbá nagy raktár leány-, fiú-, és gyermekczipők a legolcsóbb árakon. Megbízások a vidékről utánvétellel pontosan és lelkiszeretesen eszközöltetnek. Nem illők készséggel kicseréltetnek.	

Képes árjegyzékek bérmentve.